M Ø T E

i den utvidede utenriks- og konstitusjonskomite

fredag den 10. mai kl. 13.30

Møtet ble ledet av komiteens leder, Bjørn Tore Godal.

Til stede var: Gunnar Berge, Paul Chaffey, Kaci Kullmann Five, Bjørn Tore Godal, Kirsti Kolle Grøndahl, Fridtjof Frank Gundersen, Carl I. Hagen, Gunnar Skaug, Jo Benkow, Hans J. Røsjorde, Kjell Magne Bondevik, Helen Bøsterud, Johan J. Jakobsen, Kjellbjørg Lunde, Tom Thoresen, Jørgen Kosmo (for Reiulf Steen), Annelise Høegh (for Siri Frost Sterri), Ingvald Godal (for Jan P. Syse), Anders C. Sjaastad (for Anders Talleraas), Ingrid I. Willoch (for Jan Petersen), Terje Nyberget (for Jens Marcussen), Rolf Ketil Bjørn (for Erik Solheim), Leiv Blakset (for Anne Enger Lahnstein).

Av Regjeringens medlemmer var til stede: Statsminister Gro Harlem Brundtland, Utenriksminister Thorvald Stoltenberg og handelsminister Eldrid Nordbø.

Følgende embetsmenn ble gitt adgang til møtet: Fra Utenriksdepartementet: Statssekretær Jon Ivar Nålsund, spesialrådgiver Ketil Børde, ambassadør Eivinn Berg, ekspedisjonssjef Einar M. Bull, underdirektør Johan L. Løvald (sak 2), fra Statsministerens kontor: spesialrådgiver Jonas Gahr Støre.

Videre var til stede komiteens faste sekretær, Hans Ola Urstad.

Dagsorden:

1. Status i EØS-forhandlingene
2. Eventuelt

Sak nr. 1

Status i EØS-forhandlingene

(EK)

KOMITEENS LEDER: La meg si innledningsvis, før handelsministeren får ordet, at dette er et organ som behandler sakene under taushetsplikt. I den gitte situasjonen er det særskilt viktig, selvsagt, at det skjer, hvis forsamlingen skal fungere etter hensikten - i en situasjon hvor samtlige forhandlingspartnere er inne i viktige faser i forberedelsen av det ministermøtet som starter på mandag. Jeg sier dette for ordens skyld, men regner det som en selvfølge at det respekteres, fordi vi vanligvis ikke har noen problemer med det.

Da gir jeg ordet til handelsministeren.

STATSRÅD ELDRID NORDBØ: Jeg kan i tilknytning til det lederen sa, si at selv om jeg vet dere ønsker korte redegjørelser, har jeg på grunn av det ministermøte vi står foran, behov for å bruke litt tid i dag. Jeg håper det er forståelse for det.

Vi står foran et særdeles viktig felles ministermøte i EØS-forhandlingene 13. mai. Som kjent har det vært en del politisk turbulens rundt forhandlingene de siste ukene. Uttalelser og utspill i enkelte EFTA-hovedsteder kan ha bidratt til å skape usikkerhet på EF-hold om EFTA fortsatt står samlet bak ønsket om en omfattende EØS-avtale. Dette er kommet i tillegg til de konkrete problemene vi nå strir med i sluttfasen av forhandlingene.

Jeg vil gjerne gi en kort omtale av den politiske situasjonen i enkelte EFTA-land når det gjelder dette spørsmålet.

Sveits oppfattes i de siste forhandlingsrunder i høynivågruppen å ha gått tilbake på sine standpunkter på enkelte forhandlingsområder. Den sveitsiske kritikken av EØS-avtalen slik den nå avtegner seg, er også blitt forsterket på offisielt plan. På denne bakgrunn er ideen om medlemskap blitt aktualisert i den interne politiske debatt i Sveits.

Sveits tilkjennegir også nå klart at landets interesser ikke kan ivaretas gjennom bilaterale avtaler med EF. I en erklæring fra den sveitsiske regjering i dag kl. 10.30 bekreftes det at Sveits vil delta i de videre forhandlingene om EØS, og det fjerner den tvil som har vært til stede på dette punkt de siste dagene.

Når det gjelder situasjonen i Finland, har kontakter både på statsminister- og handelsministernivå bekreftet at målsettingen fortsatt er å arbeide for en god og omfattende EØS-avtale innenfor de gitte tidsrammer. Denne holdning synes ikke berørt av speku-

(EK)

lasjonene om at Finland på lengre sikt kan komme til å endre sin tilnærming til EF. Fra finsk regjeringshold har en gitt uttrykk for at det i media er skapt et overdrevent inntrykk av at Finland skulle ha endret sin holdning til EØS-prosessen.

Island har besluttet å vende tilbake til forhandlingsbordet. Fra islandsk side fastholdes kravet om frihandel med fisk og fiskeprodukter uten kobling til ressurser, slik vi også gjør. Samtidig signaliserer Island vilje til innrømmelser når det gjelder import av landbruksvarer fra EF, mot lavere tall på islandsk fiskeeksport.

Østerrike presser fortsatt på for at deres medlemskapsforhandlinger skal innledes snarest mulig. Men samtidig utøver Østerrike et aktivt og konstruktivt EFTA-formannskap, som bekrefter at de er opptatt av å få til en god EØS-avtale i påvente av medlemskap.

I Sverige er situasjonen stort sett uforandret hva gjelder spørsmålet om medlemskap. Det arbeides aktivt for en EØS-avtale, samtidig som medlemskapssøknaden forventes overlevert i løpet av sommeren, men etter at forhandlingene om en EØS-avtale er avsluttet. Sveriges økende opptatthet av medlemskap preger de svenske holdningene i forhandlingene. Dette kommer til uttrykk i betydelig kompromissvilje.

Trass i signalene om ulike holdninger blant EFTA-landene når det gjelder framtidige forbindelser med EF, kan det slås fast at samtlige EFTA-land ønsker å videreføre forhandlingene med sikte på å oppnå en god og balansert EØS-avtale. Det har nok sin årsak i noenlunde sammenfallende vurdering av tidsaspektene ved en ny EF-utvidelse og det reelle behov for en EØS-avtale.

Under statsministerens samtale med bl.a. president Delors og EFs formannskap i Brussel tidligere i denne uka fikk vi på ny bekreftet at formelle forhandlinger med EFTA-land om medlemskap tidligst kan komme i gang første halvår 1993. Forhandlingene antas, selv i gunstigste fall, å ville vare fra ett til halvannet år. Med etterfølgende ratifikasjon og fordi en utvidelse antas å måtte skje en bloc, vil avtaler om medlemskap høyst sannsynlig ikke kunne tre i kraft før tidligst midten av 1990-årene. Dette betyr at en EØS-avtale også for de EFTA-land som søker medlemskap, vil ha en varighet på flere år. I tillegg kommer det de facto-samarbeid som vil utvikle seg allerede fra undertegningstidspunktet.

Det er i et slikt tidsperspektiv at de EFTA-land som søker en nærmere framtidig tilknytningsform til EF, ser et klart behov for en EØS-avtale. At det fortsatt knytter seg usikkerhet til utfallet av EFs

(EK)

traktatkonferanser og felleskapets endelige holdning til nye utvidelser, forsterker ytterligere behovet for at en EØS-avtale kommer på plass.

Jeg vil gjerne si litt om hovedspørsmålene i forhandlingene. Jeg vil også understreke at det har vært gjort betydelig framgang i samtlige fem forhandlingsgrupper. På mange områder er vi så å si ved veis ende. Det er derimot en del spørsmål som er av en slik karakter at de må løftes opp på politisk plan. Det gjelder i første rekke domstolsordningen, fisk og spørsmål i forbindelse med økonomisk og sosial utjamning mellom nordlige og sørlige EF-land. Det dreier seg om handelen med landbruksvarer og forslaget om et EFTA-fond.

Dessuten må vi være forberedt på at også andre spørsmål av viktighet for oss kan komme opp på ministermøtet. Det kan gjelde vårt krav om adgang til å utvikle høyere standarder for helse, sikkerhet og miljø på harmoniserte områder, og videre utforming av beskyttelsesklausuler og overgangsordninger, hvor enkelte EFTA-lands krav om lange overgangsordninger kan føre til at avtalen ikke blir iverksatt på sentrale områder før i slutten av 1990-årene, om de skulle bli imøtekommet.

Jeg vil også nevne at spørsmål i tilknytning til konkurransereglene og reglene for statsstøtte kan komme opp.

Når det gjelder domstolen, vil jeg gjerne få bruke litt tid på det, i og med at det, som alle vet, er et uhyre vanskelig spørsmål i forhandlingene. EFTA-landene forutsetter at det i en avtale av dette omfang og denne karakter må etableres en felles og uavhengig EØS-domstol med enekompetanse bl.a. til å fortolke EØS-regelverket og til å bilegge tvister. Også modellen om to pilarer og oppbygging av en effektiv overvåkingsmekanisme i EFTA har hatt som forutsetning en felles EØS-domstol. Den felles ministererklæring fra 19. desember 1990 forutsatte også en felles rettsinstans.

På tross av dette har EF lagt fram en domstolsmodell som innebærer at EF-domstolen uten deltakelse av EFTA-dommere skal ha enekompetanse til å fortolke den delen av EØS-regelverket som tilsvarer EFs egne regler. Dette vil i praksis omfatte store deler av EØS-regelverket, ettersom dette vil bygge på og av og til til dels være identisk med EFs bestemmelser. Langt de fleste saker vil etter en slik modell bli behandlet av EFs domstol, men med fulle rettslige konsekvenser for EFTA-land.

For øvrige EØS-regler tenker EF seg et eget EØS-kammer innenfor EF-domstolen med deltakelse av dommere fra EFTA-landene. Dette kammeret vil i hovedsak

(EK) få ansvaret for institusjonelle spørsmål samt spørsmål om overgangsordninger og beskyttelsesklausuler.

EFTA-landene har gitt uttrykk for at en slik modell er uakseptabel, fordi den innebærer at EFTA-landene i realiteten blir rettslig underlagt EF-domstolen. EF-domstolen vil i så fall være eneinstans for fortolkningen av det regelverk som vil gjelde i EFTA-landene. EFs begrunnelse for dette antas i hovedsak å være knyttet til behovet for å sikre ensartethet i regelutviklingen. EF ønsker ikke bindende uttalelser fra to sideordnede domstoler om hvordan regelverket skal forstås.

For å sikre en domstol som møter EFTA-landenes krav, har de nordiske land på norsk initiativ fremmet tanken om å forenkle funksjonene for en EØS-domstol. Hensikten er å oppnå at domstolen kan ivareta EFTA-landenes krav til rettslig uavhengighet fra EF-domstolen. Mer presist vil dette innebære opprettelse av en rettslig uavhengig domstol med dommere fra EFTA-land og fra EF-domstolen. Administrativt kan EØS-domstolen og EF-domstolen gjerne være knyttet til hverandre, f.eks. gjennom felles sekretærtjenester. EØS-domstolen behøver ikke å avgi bindende tolkningsuttalelser til nasjonale domstoler dersom en slik oppgave ødelegger muligheten for at en kan oppnå en uavhengig stilling. EØS-domstolen må imidlertid ha enekompetanse til å avgjøre tvister mellom de kontraherende parter, herunder tvister som angår fortolkning og anvendelse av EØS-regelverket.

Vi arbeider nå aktivt for å få aksept internt i EFTA for at disse to punktene må ligge i bånn for en løsning. Vi har grunnlag for å tro at kommisjonen vil kunne anbefale en løsning som bygger på denne skissen.

Det pågår for tiden drøftelser blant EFs medlemsland om domstolsordningen. Vårt inntrykk er at disse landene foreløpig ikke har låst sine posisjoner. Spørsmålet vil få en sentral plass under ministermøtet 13. mai.

Overvåking og håndhevelse av konkurranseregelene i EØS byr i denne sammenheng på særskilte problemer for Norge. Disse reglene tar som kjent sikte på å hindre at karteller driver ulovlig pris- og/eller markedssamarbeid eller misbruker sin monopolstilling - til skade for andre bedrifter eller forbrukerne. I dag håndhever kommisjonen EFs konkurranseregler med direkte virkning overfor bedrifter, bl.a. ved bøteleggelse. Dette skjer også overfor norske bedrifter som selger på EFs marked, selv om disse vedtakene bare har rettsvirkning i EF og ikke i Norge eller på norsk territorium.

I forhandlingene er det enighet om at EFTAs overvåkingsorgan skal ha tilsvarende myndighet på konkuranseområder som kommisjonen har i EF i dag.

(EK)

Begge pilarers vedtak forutsettes å få full rettsvirkning overfor bedrifter i hele EØS. Da det her er tale om å overføre myndighet til EFTAs overvåkingsorgan, vil Stortinget måtte inngå EØS-avtalen med 3/4 flertall, i henhold til Grunnlovens § 93. Kommisjonen og EFTAs overvåkingsorgan forutsettes å fordele konkurransesakene mellom seg etter avtalte kriterier, slik at begge organer vil kunne treffe vedtak mot bedrifter under den motsatte pilaren. Dermed skal kommisjonen kunne treffe vedtak som får virkning overfor bedrifter i Norge. Grunnlovens § 93 forutsetter imidlertid at myndighet bare kan overdras til organer i sammenslutninger som Norge er tilsluttet, dvs. til EFTA - og eventuelt EØS - men ikke til EFs organer. Bare dersom EØS-domstolen får det endelige ord i alle konkurransevedtak, vil kravet i Grunnloven være ivaretatt.

EF har gjort det klart at det vil være uforenlig med Roma-traktaten at EF-kommisjonens vedtak skal kunne overprøves av en EØS-domstol. Dermed vil det ikke være mulig for oss å akseptere at kommisjonen treffer vedtak med direkte virkning mot bedrifter i Norge.

Da dette spørsmålet reiser særlige problemer for Norge, arbeider vi nå med å finne en løsning for Norge som vil være forenlig med Grunnloven.

Jeg vil så gjerne si litt om forhandlingene om fisk og fiskeprodukter, som også må betegnes som fastlåste - jeg sa ikke "fastlåst" om domstolen, fordi det der pågår mye arbeid, og det er kontakt og bevegelse. Vi må også være forberedt på at spørsmålet om fisk kommer opp på ministermøtet 13. mai. EF har til nå ikke vært i stand til å samle seg om ett standpunkt i fiskerisektoren. Det er særlig de spanske krav om ressursadgang som har vanskeliggjort dette. Etter det vi vet, står Spania hardt på kravet om ressursadgang på opptil 80 000 - 90 000 tonn fra norske og islandske fiskerifarvann.

Spania er nå under betydelig internt press i EF. Vi har grunn til å tro at de spanske krav i realiteten dreier seg om å finne beskjeftigelse for et visst antall eldre trålere som nå ligger uvirksomme. Samtidig vet vi også at andre EF-land har proteksjonistiske interesser hva gjelder fiskeindustrien, og at de har liten interesse i økt konkurranse fra norsk og islandsk foredlingsindustri.

Uten å fravike vår avvisning av EFs koblingskrav har vi fra norsk side lagt vekt på å bidra til bevegelse i forhandlingene. Som jeg sa i min redegjørelse for Stortinget 12. mars, er vi åpne for å diskutere flere spørsmål knyttet til markedsordningene for

(EK) handel med fisk. I denne sammenheng kan det bli aktuelt å se nærmere på omsetningsordningene, statsstøtte og konkurranseregelene innenfor fiskerisektoren.

Når det gjelder ressursspørsmålene, sa jeg også i min redegjørelse for Stortinget at et samarbeid med EF på dette området må ta sitt utgangspunkt i de prinsipper som er nedfelt i den bilaterale fiskeriavtalen av 1982 mellom Norge og EF. Innenfor denne avtalens rammer er Norge rede til å vurdere løsninger av felles interesser.

Da Spania og Portugal ble medlemmer av EF i 1986, ble det fra norsk side avgitt en erklæring til EF, der en bl.a. sa - og nå vil jeg gjerne sitere:

> I den sammenheng merker Norge seg Det Europeiske Fellesskaps interesse for langsiktige bevaringstiltak og fiskemuligheter for bunnfiskbestander nord for den 62° N, og merker seg videre Det Europeiske Fellesskaps ønske om å bli vurdert tildelt supplerende fiskeadgang i tilfelle av rommelige forbedringer i bestandssituasjonen for slike arter."

Denne erklæringen var vedlegg til St.prp. nr. 15 for 1986-87, og er omtalt der.

Dagens ressurssituasjon har ført til dramatiske kvotereduksjoner for fiskere både i Norge og i EF. Dette er antakelig grunnen til at en omtalt erklæring av 1986 hittil har hatt liten relevans i fiskerisamarbeidet. Med en bedret ressurssituasjon må vi regne med at EF vil aktivisere intensjonen i erklæringen.

Samtidig er situasjonen slik at Spania etter dagens fordelingsprinsipper i EF vil ha liten nytte av eventuelle framtidige tilleggsressurser i norske og islandske farvann. Det er derfor foreløpig uklart hvilken rolle erklæringen av 1986 kan ha i forhandlingene.

Jeg vil gjerne si litt om landbruk. I forhandlingene om handel med landbruksvarer har EFTA-landene sagt seg beredt til å vurdere en liberalisering basert på EFs liste på 72 produkter av særlig interesse for de sørlige EF-land. Hittil i forhandlingene har vi fra norsk side akseptert ca. 30 produkter. Ca. 10 - 12 produkter anses som sensitive. Det er i hovedsak vekthusprodukter, og disse produktene har ikke vært gjenstand for drøftinger. De øvrige vil vi vurdere i lys av framdriften i forhandlingene på andre områder som er viktige for oss.

Vi er fortsatt i forhandlinger om de produkter hvor vi fra norsk side ønsker bedret markedsadgang.

(EK) Det ble nevnt i min redegjørelse av 12. mars. Det samme gjelder samarbeidet om veterinære og plantesanitære spørsmål.

EF har tilkjennegitt misnøye med de resultater som er oppnådd i de bilaterale forhandlingene med de forskjellige EFTA-landene. Det antas å være forklaringen på at EF nå har reist krav om en utviklingsklausul som skal sikre en gradvis liberalisering i EØS av handelen med landbruksprodukter. Dette er en mer omfattende utviklingsklausul enn de som foreligger i de nåværende frihandelsavtaler med EF - både vår og andre EFTA-lands frihandelsavtale - og som ikke har vært særlig operative. EFTA-landenes første reaksjon på EFs forslag om en slik klausul har vært avvisende, men i forhandlingenes sluttfase må vi være forberedt på å vise en viss fleksibilitet.

EF har nå formelt lagt fram et forslag om et eget fond, hvor EFTA-landene skal bidra med direkte finansielle overføringer med sikte på økonomisk og sosial utjamning i EF. En tenker seg her et engangsfond rettet mot prosjekter innen miljøvern, infrastruktur og utdanning. En del av EFTA-landene har vært lite entusiastiske til tanken om å skulle bidra til et slikt fond. Fra norsk side har vi imidlertid inntatt en åpen holdning.

Som jeg har sagt tidligere, har vi fått gjennomslag for retten til å opprettholde høyere standarder på områdene helse, sikkerhet og miljø. Når det gjelder retten til å videreutvikle nasjonal lovgivning på disse områder i forhold til harmoniserte regler, har vi fra norsk side, med støtte fra de øvrige EFTA-land, lagt fram et forslag til traktattekst for å sikre dette. Vi har forutsatt at en slik adgang ikke skal tjene proteksjonistiske formål.

Kommisjonen har reagert avvisende på EFTAs utspill under henvisning til at det kan gi ulik regelutvikling i EØS. De peker også på at dette vil gi enkelte EFTA-land en rett som det enkelte EF-land ikke har. På begge sider arbeides det fortsatt med sikte på å komme fram til løsninger på dette området som begge parter kan godta.

Så til beskyttelsesklausuler og overgangsordninger. EFTA-landene har som kjent fremmet krav om beskyttelsesklausuler for økonomiske sektorer hvor særlige problemer vil kunne oppstå. Fra norsk side er det fremmet krav om beskyttelsesklausuler når det gjelder kapitalbevegelse, fri bevegelse av arbeidskraft og for offentlige innkjøp i offshoresektoren. Det ser nå ut til at avtalen istedenfor beskyttelsesklausuler som dekker spesifikke sektorer, vil inneholde en generell beskyttelsesklausul. Den vil gi avtalepartene rett til å av-

(EK) gjøre selv på nasjonalt grunnlag å sette avtaleforpliktelsene til side innenfor enhver sektor når økonomiske, sosiale eller regionale forhold skulle tilsi det. Det vil også være slik at avgjørelsen om å iverksette nasjonale beskyttelsestiltak ikke skal kunne overprøves av domstolen - forutsatt selvfølgelig at vi følger de prosedyrer om varsling som jeg har omtalt tidligere.

I arbeidet med beskyttelsesklausulen har vi ikke minst vært opptatt av å ivareta våre intersser i offshoresektoren. Etter Regjeringens oppfatning vil det system som nå avtegner seg, kunne dekke våre behov på en tilfredsstillende måte. I denne sammenheng har vi også lagt vekt på at en generell klausul vil gi oss større fleksibilitet til å fortolke våre egne behov.

Når det gjelder overgangsorndinger, har kommisjonen gitt uttrykk for at de krav EFTA-landene til sammen har, er for mange og overgangsperiodene i flere tilfeller for lange. De har - som jeg har nevnt tidligere - påpekt at resultatet av EFTAs samlede overgangskrav ville innebære at store deler av EØS-avtalen ikke ville tre i kraft før mot slutten av 1990-tallet. Det er ikke til å komme forbi at det ligger et problem her som vil kreve at EFTA går igjennom sine krav på nytt. Det er heller ikke i EFTA-landenes interesse at avtalen inneholder overgangsordninger av for forskjellig lengde og karakter. For Norge hører dette ikke til de vanskeligste problemene.

La meg bare føye til her at dette går ikke på de spesielle overgangsordningene som jeg har omtalt før, for farlige stoffer på miljøsektoren. Der har vi helt spesielle ordninger.

Jeg vil gjerne si noen få ord om de såkalte transittforhandlingene som EF fører med Østerrike og Sveits, der det foreløpig ikke er noen løsning. Dersom disse forhandlingene ikke fører fram, risikerer vi at transportområdet ikke kommer med i en framtidig EØS-avtale. Det vil i så fall ha den konsekvens for Norge at våre skipsfarts- og landtransportinteresser ikke blir ivaretatt. Det er ikke sannsynlig at det vil foreligge noen avklaring på dette spørsmålet til ministermøtet på mandag. Alle anstrengelser gjøres nå for at det felles ministermøtet på mandag skal kunne legge grunnlaget for å løse vanskelige, utestående spørsmål i forhandlingene.

Som ledd i forberedelsene til ministermøtet har vi på norsk side arbeidet aktivt på mange plan for å bidra til dette. Våre ambassadører i samtlige EF-hovedsteder har gjort henvendelse på høyt nivå i de

(EK) respektive utenriksministeriene. Videre har utenriksministeren hatt møte med EFs formannskap og sin spanske kollega, og jeg har hatt kontakt med mine EFTA-kolleger. I tillegg har statsministeren under sitt besøk i Brussel hatt samtaler med kommisjonens president og det luxembourgske formannskap.

Det er nok en alminnelig oppfatning på begge sider at dersom ministermøtet ikke gir avklaring på flere av de hovedspørsmål jeg har redegjort for, vil forhandlingene gå inn i en svært vanskelig periode, med alvorlig risiko for at timeplanen ryker. Skjer det, og forhandlingene trekkes ut utover sommeren uten resultater, frykter vi at prosessen vil tape sitt momentum, og at den politiske interessen blir svekket. Det er derfor mye som står på spill. Jeg har tillit til at EFTA-landene vil gå inn i sluttforhandlingene med vilje og evne til å finne løsninger. Det innebærer at alle parter, både EFTA og EF, må være innstilt på å ta og gi, uten å gi avkall på kravet om at det endelige utfall må ha en akseptabel balanse for alle parter.

KOMITEENS LEDER: Ordet er fritt.

(SL) KACI KULLMANN FIVE: Først til domstolsløsningen, som er meget komplisert og helt sentral i forhandlingene - noe vi alle har vært klar over gjennom lang tid - og hvor det nå synes som om man har et håp om å finne løsninger. Det synes jeg er meget positivt.

Det er vanskelig å få tak i detaljene gjennom en slik gjennomgang som vi har hatt nå, så derfor spørsmål om hva som ligger i det utspill man nå tenker seg fra norsk side, som handelsministeren beskrev gjennom å si at EØS-domstolen skulle ha enekompetanse til å avgjøre tvister på EF/EFTA-området hva vedrørte - så vidt jeg oppfattet henne - tolkning og anvendelse av EØS-regelverket. Handelsministeren fortsatte med å si at hun trodde man her hadde laget et opplegg som kommisjonen ville kunne akseptere. Hva er det i dette som er forskjellig fra det man tidligere har lagt frem? Jeg er ikke i stand til umiddelbart å se hvor forskjellen ligger. Det vil jeg gjerne ha en utdypning av.

På fiskerisiden ble det sagt at det fra Regjeringens side var vilje til å se på omsetningsordninger, statsstøtte og konkurranseregler. Det har jeg ingen problemer med at man ser på. Men jeg vil også der gjerne vite hvilke ting man tenker seg utover det som allerede ligger i EFTA-avtalen om frihandel for fisk, hvor det jo er ganske betydelige endringer i forhold til dagens norske regelverk, særlig for prisstøtte, som vi har vært vant til å operere med hittil.

Landbrukssiden ble kommentert med at man går lenger i å se på muligheten til å finne ordninger. Men som handelsministeren sa, 10-12 varer, særlig veksthussiden, er sensitive og har ikke vært drøftet. Oppfatter jeg det riktig når jeg forstår det dithen at man heller ikke nå ønsker å gå inn på disse 10-12 produktene? Og hvilke 10-12 produkter er det Regjeringen her tenker seg å skjerme?

Jeg vil gjerne vente med å gi ytterligere kommentarer på disse sentrale punktene til jeg har fått svar på disse spørsmålene. Jeg vil bare si med en gang at når det gjelder beskyttelsesklausuler og overgangsordninger, har jeg selvfølgelig ingen problemer med å støtte det opplegget Regjeringen synes å ha.

PAUL CHAFFEY: Jeg har tre spørsmål.

Når det gjelder domstol, fikk jeg inntrykk av at en EØS-domstol på det konkurranserettslige området mer eller mindre er uaktuelt fordi det, som handelsministeren sa, vil være i strid med Romatraktaten. Og så sa hun noe om spesielle ordninger for Norge. Kunne handelsministeren si noe mer om hvilke ordninger det

(SL) vil være snakk om, og om tilsvarende ordninger vil være aktuelle for andre EFTA-land, eller om vi vil ha helt spesielle domstolsordninger for vår egen del.

Det andre gjelder de 30 landbruksproduktene som tilsynelatende er uproblematiske. Er dette produkter som, hvis vi importerer dem, vil få konsekvenser for andre eksportører, jeg tenker f.eks. på eksportører i den tredje verden, og at vi vil få en vridning av importen på den måten, altså importere mer fra de sørlige EF-landene og mindre fra eksportører i den tredje verden?

For det tredje - helse, sikkerhet og miljø og dette at EFTA-landene krever rett til å gå foran på dette området. Nå er det formuleringer i Romatraktaten som i hvert fall i teorien gir medlemslandene i EF en viss rett til å gå foran hvis det er helse, sikkerhet og miljø inne i bildet. Den formuleringen som er foreslått fra EFTA-landenes side, er det en formulering som er svært forskjellig fra de klausulene som allerede finnes i Romatraktaten?

KJELL MAGNE BONDEVIK: Jeg synes det var en grei oversikt over forhandlingssituasjonen. Den utdyper det bildet vi for så vidt har hatt av hva som er på gang, og hvilke problemer en står overfor.

Jeg forstod handelsministeren slik innledningsvis at det var fare for at det var en viss usikkerhet i EF om samtlige EFTA-lands ønske om en omfattende EØS-avtale. Det understreker viktigheten av at i hvert fall ikke Norge bidrar til en slik usikkerhet. Jeg håper at ministermøtet mandag rydder av veien tvil om at EFTA-landene vil ha en omfattende EØS-avtale. Jeg synes dette i seg selv er ganske bekymringsfullt.

Når det gjelder helse, sikkerhet og miljø - det er ikke så lett å få med seg alle detaljer - nevnte handelsministeren at det kunne gjenstå problemer på en del områder. Gjelder det først og fremst kollisjonen mellom retten til å ha og til å utvikle egne standarder på helse, sikkerhet og miljø og Cassis de Dijon-prinsippet, altså at miljøstandarden skal ha fortrinnsrett fremfor en gjensidig godkjenning av varer? Er det der problemet ligger? Jeg vil gjerne ha en liten utdypning av det. Det er klart at retten til å utvikle høyere standarder på miljø et stykke på vei vil bli undergravd dersom en på basis av Cassis de Dijon-prinsippet må slippe inn varer som har en lavere miljøstandard enn det vi ønsker.

(SL) Når det gjelder det som ble sagt om beskyttelsesklausuler, synes jeg også det virker ganske betryggende. Hvis vi kan sette dem inn på nasjonal basis ut fra de kriterier handelsministeren nevnte, uten at det overprøves av domstolene, virker det som en brukbar ordning.

Når det gjelder domstolsspørsmålet, vil jeg gjerne ha utdypet litt det samme som Chaffey var inne på. En ting gjaldt den felles EØS-domstolen, hvor EFTA har et felles forhandlingsstandpunkt. Men så forstod jeg også at på enkelte områder kan EF-kommisjonen ut fra dens regelverk gjøre vedtak overfor bedrifter i EFTA-land, hvis jeg ikke misforstod, og at dette ikke vil være forenlig med Grunnloven fordi det vil være et organ som Norge ikke deltar i, som treffer en overnasjonal beslutning med virkning for oss, og at en her arbeider med en løsning for Norge. Er det i tilfelle en separat løsning som bare Norge har behov for? Og har en et bilde av hva den i tilfelle vil bety?

Når det gjelder fiskeriordningen, forstod jeg ikke om man er innstilt på en ny forhandlingsposisjon for Norge, eller om en står fast på den tidligere. Jeg har forutsatt at en står fast på den tidligere, hvor en avviser koblingen mellom markedsadgang og ressurser. Når det gjelder referatet av erklæringen fra 1986, er det en indikasjon på at en kan tenke seg en forhandlingsløsning hvor en bygger inn en slik intensjonserklæring - at en ikke gjør noe konkret nå i EØS-avtalen, men at en bare avgir en intensjonserklæring om at en har muligheten for å drøfte slike spørsmål hvis ressursutviklingen skulle bli positiv? Jeg vil gjerne høre om det var det som lå i at den erklæringen ble vektlagt her.

Til slutt et generelt spørsmål: Er Regjeringen innstilt på å forandre, justere, vår forhandlingsdelegasjons mandat på noe område på dette tidspunkt? Det ble vel ikke sagt eksplisitt, annet enn at en må vise fleksibilitet. Og det er en jo nødt til i en sluttfase for å få i land en avtale. Foreligger det fra Regjeringens side noen konkrete forslag til endringer av forhandlingsinstruksen på disse eller andre områder som her har vært drøftet?

FRIDTJOF FRANK GUNDERSEN: Jeg synes også det var en grei redegjørelse, men jeg synes spørsmålene som gjelder domstolens og kommisjonens kompetanse, virker uhyre kompliserte og veldig lite egnet til raske løsninger, hvor man også har tidspress på seg.

(SL) Jeg har et spørsmål, og det gjelder det man nå har oppnådd, nemlig å få hjemmel til generelle beskyttelsestiltak på nasjonal basis, hvor disse overprøves av andre organer enn de nasjonale. Jeg kan umulig forstå at det kan være noen vinning, sett fra EFTA-siden. For det er klart at de som har glede av et rettssystem, det er alltid de svakeste og minste parter, det viser seg på alle områder av livet, også på det internasjonale området. Jeg går ut fra at et beskyttelsestiltak fra EFTAs side vil kunne møtes med mottiltak fra EFs side, og mottiltaket vil da heller ikke være gjenstand for noen rettslig prøvelse, går jeg ut fra. Så dette er kreftenes frie spill. Det er ganske klart at den minst betydelige parten her er den som har mest å risikere når man gir avkall på rettslig prøving. Det forundrer meg noe at akkurat EFTA-siden ser ut til å ha kjempet frem en slik svekkelse av egen posisjon. Jeg har full forståelse for at EF har glede av en slik åpning for fordeler for den dominerende part. Jeg bare lurer på om man har overveid den siden av saken?

(GSR)

JOHAN J. JAKOBSEN: Først et litt mer formelt spørsmål. Det er bl.a. fra handelsministerens side antydet visse justeringer i forhold til det forhandlingsopplegg som Norge har stått på fram til i dag. Selv om en del av de mulige justeringer var litt vage i formen, vil jeg likevel stille spørsmål om dette møtet i "den utvidede" er ment å være et møte hvor en vil be om politisk ryggdekning for å kunne foreta bestemte justeringer med tanke på ministermøtet den 13., eller om dette møtet er mer av - skal vi si - orienterende karakter, og at en ikke ber om justert forhandlingsfullmakt. Det er litt viktig med tanke på dette møtets status å få det besvart.

Når det gjelder redegjørelsen forøvrig, er den ganske omfattende, og jeg synes personlig også ganske komplisert når det gjelder særlig dette med domstolspørsmålet. Jeg synes det er reist betimelige spørsmål både fra Kaci Kullmann Five, fra Kjell Magne Bondevik og Fridtjof Frank Gundersen, som jeg vil imøtese svar på. Jeg har egentlig ikke noen kommentar utover det at det er litt vanskelig sånn på strak arm å få full klarhet i hva som skiller det norske initiativet som en jobber for å få EFTA-tilslutning til, fra det som tidligere har vært EFTAs opplegg når det gjelder domstolsystemet. Men det var det som lå i Kaci Kullmann Fives spørsmål, så vi får avvente svar på det.

Det er også litt uklart når det gjelder miljøsektoren. I visse faser av forhandlingene har det vært skapt inntrykk av at en faktisk hadde fått et betydelig gjennombrudd i forhandlingene i retning av å ha en nasjonal rett til å opprettholde og utvikle høyere standarder når det gjelder helse, sikkerhet og miljø. Jeg velger å tolke redegjørelsen slik at dette foreløpig ikke kan sies å være på plass, og at det i sluttfasen av forhandlingene fortsatt kan bli justeringer i forhold til det som har vært EFTAs posisjon når det gjelder helse, sikkerhet og miljø.

Det som ble sagt om at en har fått aksept for mer generelle beskyttelsesklausuler, var kanskje noe av det mest interessante og positive, hvis det i det ligger at en på ensidig nasjonalt grunnlag kan gjøre visse foranstaltninger og sette direktiver og andre bestemmelser ut av kraft uten muligheter for inngripen fra domstolens side. Det er likevel et spørsmål: Kan andre land gjøre innsigelser mot en ensidig nasjonal beslutning? Kan en aktivisere en beskyttelsesklausul og sette deler av regelverket ut av kraft, uten at dette kunne anfektes av andre EØS-land? Eller kan det med utgangspunkt i protester fra et annet EØS-land likevel bli domstolsak ut av det? Men som sagt, det mest interessante er at en synes å ha kommet et stykke videre når det gjelder den uklarhet som har hersket omkring spørsmålet beskyttelsesklausuler/overgangsordninger.

(GSR)

Når det gjelder fisk, må jeg si at jeg er litt usikker på relevansen i 1986-erklæringen i forhold til arbeidet med en EØS-avtale, en erklæring som vel er knyttet til de bilaterale forhold og de årlige bilaterale forhandlinger mellom EF og Norge når det gjelder fisk, forhandlinger som i stor grad har gått ut på å bytte kvoter; at en løpende har vurdert muligheten for å gi EF noe større kvoter, men da som en motytelse mot større kvoter for norske fiskere i EF-sonen. Jeg regnet med at det spørsmålet ville dukke opp, så jeg har tillatt meg å sjekke dette litt. Her er det snakk om årlige forhandlinger, nærmest rullerende avtaler bilateralt mellom Norge og EF. At de skal kunne trekkes inn i en varig avtale som et operativt element, stiller jeg meg noe undrende til, men vi får høre hvordan dette blir utdypet videre, på bakgrunn av de spørsmål som allerede er stilt.

Når det gjelder landbruket, var det her antydet at en kanskje måtte gå ut over den aksepten av de ca. 30 produkter som foreløpig lå i "boet." Mitt spørsmål er: På bakgrunn av at Island har endret sin forhandlingsposisjon når det gjelder landbruk, kan det tenkes at man også kan få de øvrige EFTA-land til å akseptere former for koblinger mellom landbruk og andre elementer i avtalen, og at en faktisk kan oppleve at en her får koblinger mellom fisk, som er et problemområde, og en aksept av en større andel av de 72 produkter som EF opprinnelig har satset på?

KOMITEENS LEDER: Når Gunnar Berge har hatt ordet, har en representant for samtlige partier hatt ordet, og selv om lista er lenger, vil jeg foreslå at handelsministeren kommer inn med en første kommentar.

GUNNAR BERGE: Dette er et forum for utveksling av synspunkter og med adgang til å stille spørsmål. Fra min side blir det mer generelle kommentarer til situasjonen.

Det har vært reist spørsmålet om alle EFTA-land egentlig er lojale deltakere i forhandlingssituasjonen lenger på bakgrunn av at de har søkt eller gitt uttrykk for at de vil søke medlemskap. Jeg synes det som står fram som klarere nå enn før etter møtene i Brussel og på bakgrunn av handelsministerens redegjørelse er at alle, uansett hva slags syn de har på medlemskapsspørsmålet, har behov for en EØS-avtale i inntil flere år. Så kunne man kanskje si at ja, men er det så farlig, da? Det vil være et kjempeproblem hvis man kom på etterskudd fra det tidspunktet det indre markedet trer i funksjon, nemlig den 1. januar 1993. Mitt spørsmål er egentlig: Erkjennelsen av at også de som

(GSR)

har søkt medlemskap, ikke under noen omstendighet kan oppnå medlemskap før det har gått flere år, har kanskje gjort dem til mer lojale forhandlingspartnere fordi man har behov for en god EØS-avtale i en viss periode, også de som har tenkt seg å bli medlemmer? Jeg synes at det som framstår som klarere og klarere for oss, er at vi må ha ønske om og har behov for en god EØS-avtale, for en må ellers stille spørsmålet: Hva er alternativet for vårt vedkommende og for norsk næringsliv?

Ellers når det gjelder de konkrete spørsmål om domstol, oppfatter jeg handelsministeren dit hen at dette er en redegjørelse for forhandlingssituasjonen, og at man egentlig ikke kan si noe endelig her i dag om hva som vil bli sluttresultatet, men at dette er et særdeles problematisk område, som også er det inntrykk en har fått tidligere.

Når det gjelder spørsmålet om fisk, må jeg for min del si at hvis det skulle være en konsesjon som kunne bidra til at vi fikk en tilfredsstillende avtale når det gjelder adgang for norske foredlede produkter til EF, at man er villig til å forhandle om fordeling av en kvote som skyldes økte ressurser i norsk sektor, så er det noe man ikke bør ha store problemer med å kunne overveie. Det har ingenting med det å gjøre som enkelte har sett som et stort problem, nemlig at vi skulle miste kontrollen og styringen med våre egne fiskeressurser. Det er et annet spørsmål, slik jeg ser det, men dette gjelder altså fordeling av økte kvoter som følge av økt ressursgrunnlag. Det synes jeg framstår som en fornuftig løsning, hvis det er det bidraget som kunne hjelpe til at vi fikk en tilfredsstillende avtale på dette for oss veldig viktige området.

Det tredje spørsmålet gikk på beskyttelsesklausul. En generell beskyttelsesklausul må betraktes å være like bra som spesifikke beskyttelsesklausuler på de ulike områdene, for jeg går ut fra at det er forutsetningen at de skal være av samme verdi som om vi hadde en for hvert enkelt felt som dette gjelder.

Når det gjelder det siste spørsmålet som ble reist om helse, sikkerhet og miljø, oppfatter jeg det slik at den norske forhandlingsposisjonen opprettholdes, og at man kjemper for en løsning i samsvar med det som har vært norske synspunkter, og så får vi se hvordan det går.

Til slutt: Jeg oppfatter heller ikke handelsministeren slik at hun konkret har bedt om synspunkter på eller vurderinger av endrede forhandlingsposisjoner i dette møtet, men det ligger i sakens natur at hvis forhandlingssituasjonen er vanskelig, og man ser det som sterkt ønskelig og viktig å få til en avtale, så kan ikke alle sitte og tviholde på sine eksisterende posisjoner;

(GSR)

da blir det ingen avtale. Jeg går derfor ut fra at vi er innforstått med at kanskje også Norge kommer til et punkt hvor man må vurdere den situasjonen.

STATSRÅD ELDRID NORDBØ: Jeg vil gjerne føye til - og burde hatt det med i redegjørelsen - det som Fridtjof Frank Gundersen sa, at dette virkelig er å pløye ny mark fra begge sider, og det er nok også grunnen til at det har vært litt vanskelige for-handlinger, og antakelig også grunnen til at EF har rygget tilbake på sin posisjon, at en kanskje ikke hadde sett alle konsekvenser av det som stod i minister-erklæringen av desember 1990. Jeg er også helt enig i det han sa om at vi føler at dette ikke er noe som man skal avgjøre i en sen nattetime, og derfor er jeg ikke sikker på at vi har den endelige løsningen i Brussel. Men det som er viktig, er at det er i bevegelse, og at vi nærmere oss en løsning.

Så til Kaci Kullmann Fives første spørsmål. Jeg oppfattet det slik at det gikk på domstolen i forhold til det å fortolke EØS-regelverket og bilegge tvister. Det med konkurranseretten er en annen side av domstolens oppgaver. Du spurte om hva som er nytt i forhold til den norske/nordiske skissen av EØS-domstolen som går på dette med å fortolke regelverket og bilegge tvister, og det er, som jeg sa, at vi har antydet at en ikke behøver å avgi bindende tolkningsuttalelser til nasjonale domstoler. Det har vært en god del motforestillinger mot det, men nå er det slik også fra enkelte viktige medlemslands side at de ikke er så sikker på at det kan være umulig, så dette er også i bevegelse. Det er svar på spørsmålet på det punktet.

Chaffeys spørsmål om domstolen oppfattet jeg slik at det gikk på konkurranseområdet, og du spurte om hva som er spesielt for Norge. Som jeg sa, har vi når det gjelder dette med konkurranseretten, en EFTA-posisjon. Men jeg tror jeg vil si det på den måten i dette organet at i realiteten er det slik at et par land har ikke grunnlagsproblemer med å få direkte rettsvirkning av EF-domstolen på sine territorier, mens andre - og det gjelder våre nordiske naboland - mener at dette skal de kunne klare å tilpasse seg til. I dette ligger også at vi jobber med en spesiell løsning for Norge, men vi er ikke i mål, som jeg sa.

Så tilbake til Kaci Kullmann Five som spurte om hva som ligger i at vi skal se på markedsordningene. Jeg brukte bevisst uttrykket at "vi skal se på" dem, for det er et stort arbeid som må gjøres. Når det gjelder statsstøttereglene, må vi se nærmere på disse hvis vi vil ha helt like regler. Det fiskeriministeren har sagt, og det ble notert med stor interesse, var at når det

(GSR) gjelder statsstøtte i fiskerisektoren, har enkelte EF-land mer gunstige ordninger enn vi har, for de har direkte investeringsstøtte, så hun utfordret den danske fiskeriministeren på det punktet.

(EK) Når det gjelder omsetningsformene ellers, har vi full frihandel. Men vi har en del nasjonale ordninger i Norge som vi vil vurdere nærmere. Dette arbeidet har vi ikke kommet særlig langt med, og det vil vi måtte komme tilbake til. Vi ber ikke om tilslutning til noen posisjon på dette området.

Når det gjelder spørsmålet om de 10 - 12 produktene som anses som sensitive i listen på 72 produkter, har vi - som jeg sa - ikke vært i forhandlinger om dem. På spørsmålet om det kan bli aktuelt å forhandle om dem, er svaret ja, men i så fall bare på gjensidighetsbasis. For en del av disse produktene har vi, som jeg nevnte i redegjørelsen 12. mars, fremmet krav om bedre markedsadgang også fra vår side. Her er det en spesiell situasjon.

Jeg har svart på Chaffeys spørsmål om domstolen. På spørsmålet om de 30 produktene vil ha noe utslag for andre land utenom dette området, kan jeg si at dette er en preferanseordning for EF-land.

Så spurte Chaffey om retten til å gå videre med høyere standarder - og da kan jeg kanskje samtidig svare på Jakobsens spørsmål. Det er for så vidt ikke så rart om det oppstår en del spørsmål, fordi miljøvernsektoren er stor, og jeg føler ikke at jeg hver gang, og særlig ikke i denne redegjørelsen, kan gjenta alt som gjelder miljøvern. Det ser ut som om vi har funnet en tilfredsstillende løsning på retten til å opprettholde standarder. Det vi strir med, er retten til å gå videre på dette området. Vi har foutsatt å skulle ha felles regelverk med høyere standarder. Det vi butter i, er at vi da ber om en rett som ikke det enkelte EF-land har. Jeg vil gjerne understreke her at vi ikke ber om noen ny forhandlingsposisjon på dette området, fordi vi vet at det fra alle partier er lagt stor vekt på dette. Vi forsøker å få det til på en eller annen måte.

Da har jeg vel også svart på Bondeviks spørsmål om hva problemene på miljøvernområdet først og fremst består i. Det er altså retten til å gå videre med høyere standarder, og ikke til å opprettholde standarder. Vi jobber også for å få inn i erklæringen føre var-prinsippet, og når det gjelder de forskjellige varegruppene, syns jeg vi har gjort betydelig framgang og ligger godt an. På en rekke av de farlige produktene føler jeg at vi får til ordninger som er bra for Norge. Hovedproblemet er retten til å gå videre med høyere standarder. Det andre tror jeg stort sett vi skal løse.

(EK)

Når det gjelder Cassis de Dijon-prinsippet, vet vi, bortsett fra på en del farlige stoffer, at det ikke er noe som sier at retten til fri varehandel overgår alle andre omsyn. Det har jeg svart grundig på på et spørsmål i Stortinget. Det er også ut fra det prinsippet anledning til å ivareta hensyn til sikkerhet, helse og miljø. Men det er et par saker som EF-land har tapt for domstolen. Ser vi nærmere på de sakene, er ikke det så rart, for det er nokså utilslørte proteksjonistiske hensyn som har ligget bak, og det blir ikke godtatt. Men har man reelle hensyn til helse, sikkerhet og miljø, er det grunnlag for å vinne fram med det i forhold til Cassis de Dijon-prinsippet.

Det ble spurt om domstolen, og det har jeg for så vidt svart på tidligere, både på det som går på konkurranseretten, og det som går på å fortolke regelverket. På spørsmålet om vi ber om ny forhandlingsposisjon på fiskeriordningen, gjør vi ikke det. Vi holder fast ved at vi ikke aksepterer kobling mellom ressursadgang og vårt krav om frihandel med fisk. Som jeg sa i min redegjørelse, har vi et bilateralt samarbeid med EF basert på avtalen av 1982. Det eksisterer et brev fra 1986 som gir EF et grunnlag til å ta opp forhandlinger om utvidet ressursadgang nord for 62° N. De har ikke brukt det, og hvilken rolle det kan komme til å spille, er i og for seg ikke klart for oss ennå, fordi Spania her er et hovedproblem. Men selv om det ble aktivisert og vi hadde gått med på at de en gang i framtida skulle få utløst noe ressurser, ut fra det brevet som ligger i den bilaterale avtalen, er det ikke sikkert at det er Spania som ville fått det. Det er ennå uklart hvilken betydning brevet kan komme til å spille, men det er et faktum at det ligger der.

Så spurte Bondevik og også flere andre, bl.a. var Gunnar Berge inne på det samme, om hvor det er vi ber om nytt forhandlingsmandat, hvor er det egentlig vi orienterer mer om problemstillingene vi står overfor. Det eneste punktet hvor vi egentlig ber om nytt forhandlingsmandat, er på området beskyttelsesklausuler, og der mener vi at vi får en minst like god ordning som den vi har. Hvis vi er formelle, har vi da et mandat som går på det sektorspesifikke. Vi mener vi kan få en generell ordning som er minst like god, og det er på overgangsordninger, på domstol, på landbruk og på fisk. Jeg har antydet hvordan vi ser på forhandlingene, og hvilke problemer Regjeringen føler vi står overfor, men jeg ber ikke konkret om noe nytt forhandlingsmandat.

Så til Fridtjof Frank Gundersen, som var skeptisk til utløsing av sikkerhetsklausuler, og antydet at det som ble satt i verk av mottiltak, heller ikke ville være underlagt domstolsprøving.

(EK) Men det vil det. Det er det som gjør at vi føler at vi har oppnådd ganske bra resultater på dette området. Vi har fått rett til å utløse bruk av beskyttelses-klausulen på nasjonalt grunnlag forutsatt at vi følger varslingsrutiner som vi må være enige om. Vårt skjønn som ligger til grunn for utløsingen, kan ikke overprøves av domstolen. Derimot kan mottiltakene overprøves. Dette er noe vi er fornøyd med. Men det er klart at en selvfølgelig også vil tenke seg om før en utløser beskyttelsesklausulen. Det som har vært vitsen, er at hvis det oppstår en for oss eller andre alvorlig situasjon på dette området, har vi denne sikkerhetsventilen.

Jeg tror jeg skulle ha svart på det som var av spørsmål.

(KML)

KOMITEENS LEDER: Før vi går videre på lista, har jeg lyst til å komme med et par formelle synspunkter, som har en viss betydning etter mitt skjønn. Det tror jeg det er god hevd for i den utvidede utenrikskomite: Komiteen gir ikke mandater. Regjeringen kan fremme sine synspunkter, og den kan be om reaksjoner. Det er det som nå skjer. Men det kan ikke være slik at vi gjennom å "gi mandat" endrer det som er det grunnleggende, etter dette møtet som etter alle andre møter: Regjeringen jobber videre for egen regning og risiko, uten at noe parti er bundet opp til at det er gitt eller ikke gitt mandater i denne forsamling.

Jeg sier dette fordi flere av spørsmålene har gått på: Ber man om forandret mandat? Det er etter mitt skjønn en feilaktig problemstilling, hvis man er helt bokstavelig. Jeg skjønner godt at det ikke er det som ligger i det, men det kan være greit å ha dette helt klart for seg, for ellers kommer man kanskje litt ut og kjøre i forhold til oppfatningen av hva dette møtet har vært - om man først skulle ønske seg ut på kjøretur.

Jeg vil spørre om det er alminnelig enighet om denne oppfatningen av situasjonen. - Det ser det ut til å være. Kaci Kullmann Five?

KACI KULLMANN FIVE: Jeg bad om ordet bare for å gi deg full aksept på det.

ROLF KETIL BJØRN: Så vidt jeg skjønner, er fortsatt spørsmålet om fisk, markedsadgang og ressursadgang et problem som ikke er løst. Det gjelder også spørsmålet om konsekvenser for norsk lovverk når det gjelder fiskeriene. Jeg vil gjerne vite hvilken del av lovverket dette vil få betydning for. Gjelder det f.eks. råfiskloven? Gjelder det adgangen til den form for støtteavtale mellom Norges Fiskarlag og staten som man har hatt nå i de senere årene? Vil det få konsekvenser for disse.

Oppdrettsloven er for så vidt foreslått forandret, så den er tilpasset EF - det vil bli lagt opp til en tilpasning der iallfall.

Det andre jeg også vil ha litt mer utdypet, gjelder det at man skal gå med på å forhandle med EF om fordeling av økte ressurser. Det var nevnt et brev som var underskrevet tidligere. Hvis man går inn for å åpne for at EF skal få adgang til en del av ressursøkningen på en eller annen måte - for økte ressurser må det bli, ressursene er på et lavmål nå, så man vet

(KML)

at ressursene vil måtte øke - er det klart at det vil i realiteten bety at man gir dem adgang til ressurser, det vi har sagt at vi ikke ville gjøre for å få markedsadgang. Det var vel i går statsministeren hadde sagt på TV at man kunne løse problemet ved hjelp av nåværende avtaler med EF. Man har jo i dag avtaler med EF som går inn på å bytte fiskeslag, og hvis man utvider i kraft av det, vil man i realiteten kunne gi dem ressursadgang. Jeg vil gjerne ha kommentarer til det, for jeg synes det høres ut som om realiteten blir det samme som vi har hevdet til nå at vi ikke kunne gå med på. Jeg kan i hvert fall ikke se noen forskjell her.

For å ha et bilde av hva det dreier seg om: Spania har forlangt mellom 80 000 og 90 000 tonn torsk, og vi har et totaltak på ca. 120 000 tonn. Det vil si at de i realiteten ønsker 75 pst. av totalkvoten. Det er jo litt skremmende at det er snakk om så mye.

Det tredje jeg vil spørre om, gjelder det statssekretærutvalget som var nedsatt for å vurdere en erstatning av konsesjonsloven. Jeg vil gjerne vite om det har kommet til noen konklusjon. Foreligger det noen resultater fra dette utvalget?

KJELLBJØRG LUNDE: Ei eventuell ny type domstolsordning, som eg forstår handelsministeren no er inne på å lansere i forhandlingane, synest eg høyrest nokså usikker ut og vanskeleg å få tak i i forhold til det som har blitt skissert tidlegare, og har vore oppe i forhandlingane før. For meg verkar det slik at om ein skal finne ei løysing, er det EFTA-landa som må gje ytterlegare på dette området. Sjølv om handelsministeren seier at ein i sluttfasen skal gje og ta, verkar det som ein framleis gjev, og ein kan ikkje rekne med at ein får så mykje frå andre sida.

Er det mogleg å få litt meir konkretisert kva desse spesielle ordningane for Norge eigentleg skal innehalde, kva ein har tenkt seg i forlenginga av det som er sagt så langt? Eg reknar med at handelsministeren har forståing for at desse formuleringane, som ein sikkert har brukt mange timar, nattetimar, på å tenkje ut til dette møtet, ikkje er så lette slik med ein gong å ha eit heilt grunngjeve standpunkt til. Eg er glad for at vi har fått presisert at det er Regjeringa sitt ansvar. Det kan hende at vi ikkje klarer å uttrykke oss heilt presist og seie frå kva vi eigentleg meiner på dette grunnlaget - om vi meiner at dette høyrest bra ut eller ikkje. Eg må seie at eg har mange spørsmål. Eg håper at ein kan seie noko litt meir konkret slik at vi kan kome ut litt mindre forvirra enn iallfall eg er på dette tidspunktet.

(KML)

CARL I. HAGEN: Først et par kommentarer til redegjørelsen. Vi vil gjerne gi støtte til Regjeringen på det punkt at man var beredt til å vurdere å liberalisere ytterligere når det gjaldt de 72 produkter og en utviklingsklausul for videre liberalisering. I den forbindelse ble det sagt at Norge må være fleksible. Jeg synes at vi her bør være relativt imøtekommende.

Vi er vel også enig i Regjeringens holdning om å være åpen når det gjelder et EFTA-fond. Jeg vil spørre: Kan Regjeringen bidra til at man i realiteten gjør noe med denne lange unntakslisten og de lange overgangsordningene som EFTA nå ber om, slik at man prøver å forkorte både tidselementet og omfanget av unntak, og at vi i Norge nå kan vise imøtekommenhet overfor EF?

Jeg merket meg at det er meget betydelige problemer, og på slutten sa handelsministeren helt klart at man ikke kan se bort fra at det er alvorlig fare for at vi i realiteten kan få en utsettelse av timeplanen. Da har jeg spørsmål, i realiteten til statsministeren: Hva om EØS-forhandlingene ikke gir ønskede resultater undertegnet 24. juni, men begynner å drive fordi man ikke finner løsning på overvåkingssystemet og på domstolsystemet? Hva om Sverige leverer sin medlemskapssøknad i sommer, mens EØS-forhandlingene fortsatt pågår, fordi man ikke er kommet i havn, og hva hvis Sveits gjør det samme, og det begynner å røre på seg i Finland? Ble det i møtet med Delors berørt det scenario hvor man ikke kommer i havn på forsommeren, og en del land avklarer at de ønsker å satse på medlemskap? Ble det berørt om det vil medføre en endret tidsmulighet for EF?

Det er sagt at det ikke er snakk om for-handlinger om medlemskap før 1. januar 1993 og under forutsetning av at EØS-forhandlingene kommer i havn nå i sommer, 24. juni. Hvis så ikke skjer, slik at perioden mellom en undertegning av en EØS- avtale og medlemskaps-forhandlinger blir mye kortere, vil det få noen betydning for EFs vurdering av eventuell raskere igangsettelse av medlemskapsforhandlinger, i realiteten muligheten for at de pågående EØS-forhandlinger forandres til medlemskapsforhandlinger? For det virker jo litt rart at man bruker lang tid på EØS-forhandlinger hvis nesten alle land på EFTA-siden har signalisert at de vil ha medlemskap. Da ville det være naturlig at spørsmålet om omgjøring av de eksisterende forhandlinger, i forhold til medlemskapsforhandlinger, dukket opp, selv om det selvsagt blir en mer bilateral type forhandlinger. Jeg vil gjerne høre om det ble berørt i samtalen med Delors.

Så gjelder det nasjonal beskyttelsesrett, som handelsministeren nevnte. Er det en tilsvarende nasjonal beskyttelsesadgang i EF-landene? Hvis det

(KML)

ikke er det, virker det som om vi har en helt åpen klausul til selv å sette i gang proteksjonistiske tiltak uten at EF har noen mulighet til å svare, fordi vi har suveren rett til å bestemme. Og hvis noen EF-land gjør det, kommer domstolene til å stoppe det. Er det slik at EF-landene har gitt oss blankofullmakt til proteksjonisme uten noe overnasjonalt organ til å stoppe det, uten at de selv har noe tilsvarende? Er det slik å forstå at de ikke kan komme med såkalte mottiltak mot den beskyttelse vi påberoper oss? Hvis de kaller det mottiltak mot beskyttelsestiltak, kan de da komme unna med det?

Til slutt vil jeg si at jeg er enig i det Gunnar Berge sa om fiskeriene og den fleksibilitet man kan bruke når det gjelder økte ressurser.

KACI KULLMANN FIVE: Etter å ha fått svarene fra handelsministeren, er det lett å gå over i den fasen å skulle gi noen kommentarer på det. Jeg vil være meget kortfattet. Domstolene er jo et særdeles vanskelig område - det er det ingen tvil om etter å ha hørt spørsmål og svar her nå. Men jeg har ikke innvendinger fra Høyres side mot det hovedopplegg som man her forsøker å nå gjennom med.

På fiskesiden forstår jeg at man fortsatt avviser kobling til ressursadgang. Jeg er enig i det, men vi får ikke noen problemer med henvisningen verken til 1982-avtalen, slik handelsministeren gjorde i sin redegjørelse i mars, eller til brevet fra Eivind Reiten i 1986.

På landbrukssiden ser jeg ikke problemer med det som er sagt fra handelsministeren verken når det gjelder utviklingsklausul eller fleksibitet og vilje for øvrig på det punktet, slik Hagen også viste til.

Jeg vil oppsummere fra min side med å si at handelsministeren og Regjeringen har full støtte fra Høyre i dette spørsmålet, også til bevegelse i forhandlingene som kan bringe oss nærmere en helhetlig løsning. Vi vil vurdere eventuelle bevegelser fra Regjeringen i forhandlingene med det målet for øye at det skal gi oss en helhetlig løsning som er akseptabel, og i den forbindelse har det vært sagt mye både fra meg og andre om at det er totaliteten og sluttsummen som til syvende og sist er det som kommer til å avgjøre.

Jeg vil ønske Regjeringens representanter lykke til i det meget vanskelige arbeidet man her står foran, og også understreke at man har full støtte i dette. Jeg gjentar det til protokollen, fordi det til tider kan synes vanskelig å få gehør for at dette faktisk er Høyres posisjon. Derfor vil jeg understreke det også her.

(KML)

PAUL CHAFFEY: To helt korte spørsmål, først i forhold til helse, sikkerhet og miljø, hvor et spørsmål fra Bondevik forvirret meg litt fordi Cassis de Dijon-prinsippet ble trukket inn. Jeg går ut fra når vi krever retten til å gå foran, og det traktatfestes, at det også gjelder harmoniserte EF-standarder, for det er jo på de områdene vi vil få de største problemene i forhold til helse, sikkerhet og miljø - altså at det er en generell rett til å gå foran EFs standarder og rett til å stenge bestemte varer ute fra markedet hvis vi har behov for det.

Det andre spørsmålet gjelder et begrep som har dukket opp i media i det siste, "EØS light" - etter sveitsisk oppskrift, at man etter behov velger ut deler av regelverket som man ikke vil skal være med. Med en så omfattende bruk av beskyttelsesklausuler, Fridtjof Frank Gundersen var inne på dette, vil man få et halvveis regelverk, hvor man selv på ensidig grunnlag kan gå ut, og hvor man heller ikke får noen enhetlig domstolsordning, men hvor bl.a. Norge må stå utenfor på det konkurranserettslige område fordi det er i strid med Grunnloven, og det er stor tvil om vi får ordninger vi ønsker for fisk, landbruk og miljø. Mitt spørsmål er om en avtale som den nå avtegner seg, er i tråd med Regjeringens ambisjon om en omfattende og balansert EØS-avtale som vil ivareta Norges behov på 1990-tallet, og være et alternativ til medlemskap i EF. Eller vil avtalen ligge nærmere "EØS light" - en form for ubalansert frihandelsavtale?

STATSRÅD ELDRID NORDBØ: Først spørsmålene fra representanten Bjørn. Når det gjelder oppdrettsloven, fremmet ikke vi forslag om å endre den av hensyn til tilpassingen i EØS, men av hensyn til mangel på kapital i næringen. Det tror jeg skulle være velkjent.

Når vi sier at vi vil se på markedsordningene, vil vi også se på råfiskloven.

Så spurte representanten Bjørn om statssekretærutvalget som har sett på konsesjonsloven. De er godt som ferdig med arbeidet sitt, og hovedtrekket i arbeidet bygger på det jeg sa i min redegjørelse allerede før jul. Enkelte har spurt: Hvorfor har vi ikke fremmet forslag når det gjelder dette. Da vil jeg gjerne gå tilbake til det som skjedde like etter at denne regjeringen overtok. Det ble da holdt et møte mellom EF og EFTA der vi fra EFTAs side sa at vi var villig til å vurdere, og i vårt tilfelle vurdere endring av konsesjonsloven på tre vilkår: Tilfredsstillende beskyttelsesklausuler, overgangsordninger og institusjonelle løsninger. Jeg mener at vi har fått oppfylt to av disse. Vi har ikke fått oppfylt det tredje før domstolen er på plass, så vi mener det må

(KML)

være galt av oss å fremme forslag om endringer i konsesjonsloven før vi er sikker på at vi har alt. Jeg har lyst til å understreke dette, for det er flere som har spurt om det. Men arbeidet er så godt som ferdig.

Kjellbjørg Lunde spurte om domstolen og nevnte at det kunne være vanskelig å ha krystallklare meninger om dette. Det skjønner jeg godt. Det tror jeg alle føler. Det lå i det jeg sa om domstols- og konkurransereglene at vi ikke har gitt opp å finne en ordning - en balanse - innenfor rammen av vår grunnlov som samtidig gir oss mest mulig ensartet behandling av konkurransesaker. Det er vi tjent med, og det er her vi foreløpig ikke har funnet gullegget. Vi vil helst finne en løsning som ikke er særnorsk,men jeg antydet at det heller ikke er utelukket. Jeg kan imidlertid ikke på dette tidspunktet gå inn på hva en slik særnorsk løsning vil innebære. Men hele poenget ligger selvfølgelig i at alt det vi gjør, må være i pakt med Grunnloven.

Så til Carl I. Hagen: Vi har bidratt til å korte ned overgangsordningene i betydelig grad, for vi følte også at det var nokså meningsløst at store deler av avtalen ikke skulle tre i kraft før på slutten av 1990-tallet. Det var jo ikke akkurat det vi var ute etter, så det er nok andre som har en jobb å gjøre der. Men de har også begynt, så på det punktet er vi optimistiske.

Hagen spurte: Har EF tilsvarende adgang til å utløse beskyttelsesklausul på nasjonalt grunnlag? Det har EF som avtalepart, EF samlet, men ikke det enkelte EF-land, så det er ikke sikkert alle i EF-parlamentet er like glad for dette. Men vi har nå fått det, og det er vi glad for.

Så til Chaffeys spørsmål: Ja, det er akkurat på det harmoniserte nivå vi jobber med retten til å gå videre. "EØS light" er den sveitsiske sjefsforhandlerens spesialuttrykk. Det er ikke den slags avtale vi ser for oss, og ikke det vi ønsker, som sikkert alle vet. I og med at Chaffey fortsatte litt i beskrivelsen av den, vil jeg nevne at det er et annet uttrykk som også svirrer rundt i papirene, nemlig "opting out", som Sveits har ønsket å få til, at det er visse deler av avtalen de ikke skal bli med på i tillegg til retten i sikkerhetsklausulene, og det har selvfølgelig ikke vi noe særlig sans for. EF har helt bestemt satt seg imot det. Så det vil jeg tro er "out", uten at jeg skal si noe endelig om det i dag.

Jeg tror det var de spørsmålene jeg har fått.

(SL) STATSMINISTER GRO HARLEM BRUNDTLAND: Det var spørsmålet fra Hagen. Det var riktignok et flerleddet, hypotetisk spørsmål, men jeg skal kommentere noen av de punktene det inneholdt.

Handelsministeren har redegjort for det jeg vil kalle timeplan og tidsperspektiv for varigheten av en EØS-avtale, selv for de land som har bestemt seg for å søke medlemskap, eller allerede har søkt. Den innebærer at det vil gå minst tre år fra EØS-avtalen trer i kraft til det er nye medlemmer inne i EF. Det er den klare vurderingen ikke bare av presidenten selv, men også av de andre som vi møtte, og som tilhørte ulike miljøer, både parlamentet, rådets sekretariat og EF-formannskapet - nå Luxembourg - på regjeringssiden.

Så spurte Hagen om det ville endre timeplanen dersom EØS-avtalen skulle bli forsinket. Det gjør det egentlig ikke, fordi det er EFs interne arbeidsplaner og prosesser, deres besluttsomhet når det gjelder å ordne opp i sitt eget bestikk, som gjør at man ikke vil ta opp diskusjoner av formell art omkring medlemskapsforhandlinger før etter 1. januar 1993. Det betyr at om nå det skulle skje at EØS-avtalen ble forsinket, så - jeg hadde nesten sagt - bryr ikke EF seg om det. De bryr seg ikke om det i den betydning du spør om, fordi det de holder på med, er å gjøre seg ferdig med arbeidet med politisk og monetær union, med regjeringskonferansene rundt det, og også med andre ting som vedrører sluttføringen av det indre marked i 1992.

Nå ser jeg det som ikke hensiktsmessig å diskutere hypotetiske spørsmål omkring at vi ikke skal lykkes med å sluttføre avtalen i mai-juni, for det var en så klar holdning, ikke bare fra EFTA-landenes side, som handelsministeren har erklært, men også så klart markert av viktige krefter i EF som for oss er avgjørende, nemlig kommisjonen og også andre - Luxembourg - at man ønsker å gjennomføre nå. Og da er det om å gjøre å stå det løpet. Og det har lite med spørsmålet om eventuelle fremtidige medlemskapssøknader å gjøre.

Det var en liten runde i sted om dette med grunnlovssiden og domstolen i forhold til de andre nordiske land. Handelsministeren nevnte at vi har et verre problem enn andre i den sammenhengen. Det har det vært flere runder på. Jeg tror det er én ting man skal være klar over, og det er at Sverige har startet en prosess med grunnlovsendringer, for Sverige har valg i høst. Jeg tror Sverige og vi har nokså parallelle bestemmelser når det gjelder måten og tidspunktene for grunnlovsendringer. Men de er i en situasjon hvor de kan gjennomføre grunnlovsendring i løpet av ratifikasjonsprosessen. Norge er i en annen situasjon. Om dette skulle bli aktuelt for oss, har vi ingen mulig-

(SL) heter i vår grunnlov til å foreta endringer før 1. januar 1993. Men det er faktisk grunnlovsforslag på gang i Sverige, noe som har sammenheng med at de vil sikre seg at de ikke får grunnlovsmessige problemer med de ulike ting som kan være aktuelle for Sverige i årene framover.

FRIDTJOF FRANK GUNDERSEN: Det var bare et lite spørsmål. Vil det være en forutsetning for en EØS-avtale at samtlige land ratifiserer den? Kan det tenkes at den kan ratifiseres av f.eks. tre eller fire land?

STATSRÅD ELDRID NORDBØ: Avtalen må ratifiseres av alle EFTA-land, og selvfølgelig av EF.

STATSMINISTER GRO HARLEM BRUNDTLAND: Det er en krangel innad i EF om de skal ha en så omfattende prosedyre, eller om de skal ratifisere som EF.

CARL I. HAGEN: Så hvis Norge på grunnlag av vedtak som Stortinget måtte fatte, ikke ratifiserer, blir det ingen EØS-avtale for de andre EFTA-landene heller?

STATSMINISTER GRO HARLEM BRUNDTLAND: Det blir iallfall formelt en meget vanskelig situasjon, tror jeg.

STATSRÅD ELDRID NORDBØ: Vi har ikke forutsatt at en slik situasjon skal oppstå.

STATSMINISTER GRO HARLEM BRUNDTLAND: Nei, det er nettopp det.

KOMITEENS LEDER: Da går vi over til sak nr. 2,

(SL)

Sak nr. 2

Eventuelt

KOMITEENS LEDER: Høyres parlamentariske leder, som har lovlig forfall, har bedt utenriksministeren gi en kort redegjørelse for det norske svar på den amerikanske forespørsel om bistand til kurderne i Irak.

UTENRIKSMINISTER THORVALD STOLTENBERG: Vi fikk anmodning fra amerikanerne om støtte til det arbeid som den flernasjonale styrken gjør i Nord-Irak for å hjelpe flyktningene der med leirene. Anmodningen gikk ut på tre ting: en militær enhet, telt og mat.

Telt og mat sendte vi med en gang, så det kan vi kutte ut her. Det er på vei.

Militær enhet - det vil jeg si rett ut til dere at jeg synes var en vrien ting. På den ene siden ønsket jeg å opprettholde den tradisjon vi har i Norge for ikke å sende militære enheter utenom NATOs område uten at det er innen en FN-ramme. På den annen side var det et meget godt og viktig formål, og hvis ikke noen hadde trådt til øyeblikkelig i Nord-Irak, hadde det vært enda større tap av menneskeliv. Det er det ingen tvil om.

Nå løste dette seg av seg selv, fordi det etter nærmere undersøkelser av behovet viste seg at det i løpet av kort tid kom 15 000 soldater i området. Det som nå opptok de internasjonale styrkene, var å få FN til å overta i området - alle er opptatt av at det ikke skal bli en fast ordning som varer de neste 40 år, som vi har sett andre steder i verden - og at FN raskest mulig skal komme inn med repatriering og under trygge forhold få flyktningene tilbake til de områdene de kom fra. Til det arbeidet var det - i motsetning til de 15 000 som tok seg av flyktningene umiddelbart - 77 personer fra FN. Det som er den skrikende mangel, er FNs muligheter til å trå til og gjøre sin del av jobben. Det har igjen ført til at vi først og fremst bruker våre ressurser gjennom Høykommissæren, FNs generalsekretær og representanter for Irak, og til oppbyggingen av det apparatet som skal til for å starte hjemføringen av flyktningene.

Det var det korteste svaret jeg kunne gi, leder.

(SL)

KACI KULLMANN FIVE: Jeg er tilfreds med at det ble svart. Noen få kommentarer til innholdet i svaret.

Jeg må fra vår side gi uttrykk for at jeg synes det tok lang tid før Norge var i stand til å komme opp med et svar hva gjaldt den biten som utenriksministeren for sitt vedkommende beskrev som en "vrien ting", nemlig den militære enheten. Vi i Høyre har ikke prinsipielle motforestillinger av den karakter som utenriksministeren her la hovedvekten på, mot å kunne ha stilt opp med militære styrker i den situasjonen som forelå, som var en meget spesiell og særdeles alvorlig situasjon. Jeg har lyst til å gi uttrykk for at vi ikke har prinsipielle motforestillinger mot den type bistand i en slik eller parallelle situasjoner - en situasjon hvor for øvrig meget viktige allierte stiller opp, og hvor man blir bedt av sentrale allierte om å stille opp. Så kommer selvfølgelig en vurdering på et gitt tidspunkt av hva som er hensiktsmessig, og av hvor hjelpebehovet da ligger. Men jeg vil gjerne gi uttrykk for at det er Høyres oppfatning at vi ikke må komme i en situasjon der andre land oppfatter oss slik at det er fåfengt å henvende seg til Norge med annet enn spørsmål om ren humanitær bistand i en situasjon som også kan kalle på annen type bistand.

PAUL CHAFFEY: Jeg vil kort si at jeg er enig i de vurderinger som utenriksministeren har gjort både på det praktiske og det prinsipielle planet. Vi mener at vi skal holde på at den typen militært engasjement bør skje i FN-regi. Vi synes godt man kunne holdt på det samme prinsippet for noen måneder siden, da det ble sendt militære enheter ut av landet som ikke var i FN-regi.

Men jeg har et spørsmål. Det er om utsiktene for en FN-kommando over de militære styrker som nå står i Nord-Irak. Det har vel vært et forslag fra EFs side om at de skal under FN-kommando. Hvilke land er det som utgjør et problem i forhold til at det kan skje? Jeg går ut fra at Norge ikke har noen innvendinger?

HANS J. RØSJORDE: For det første vil jeg si at jeg synes det tok altfor lang tid fra man fikk henvendelse og til man reagerte på det ene punktet, når det gjelder militære enheter. Ellers slutter jeg meg til de kommentarer som er gitt fra Høyres side når det gjelder det punktet.

Det som jeg kunne tenke meg å spørre om, er først og fremst: Var det på noe tidspunkt noen

(SL) problemer med å kunne svare fysisk med en avdeling fra Forsvaret hvis man hadde ønsket det? Det er det ene. Jeg forstod det dithen at man i forbindelse med aktiv støtte av den art vurderte forholdet til Grunnloven. Jeg vil gjerne vite hvilken konklusjon man da trakk. Det tredje er: Er henvendelsen lagt død når det gjelder militær støtte fra USAs side? Og det fjerde: Er man innstilt på å sende en militær enhet dersom FN skulle komme med en tilsvarende henvendelse?

KJELL MAGNE BONDEVIK: Jeg er enig med utenriksministeren i at dette var en sak som ikke var helt enkel, fordi formålet åpenbart var viktig og godt. Og det var viktig å opptre slik at vi ikke ble oppfattet som negative til selve operasjonen. Men jeg er enig i at skal vi delta i den typen operasjoner, er det en fordel at de er i FN-regi. Når det gjelder operasjonene i Gulfen, så var de om ikke direkte i FN-regi, så iallfall under FNs autorisasjon. Og det har gjort at vi har slakket litt på det strenge prinsippet.

Det andre som måtte være et problem for oss - som Røsjorde var litt inne på her nå i spørsmåls form - er Grunnlovens bestemmelser om kommando over norske styrker. Jeg vil gjerne at utenriksministeren utdyper det. Det ville forbause meg litt hvis noe parti uten videre går inn for å sende militære styrker nedover hvis de skulle stå under fremmed kommando. For det har vi ikke tillatelse til å gjøre ifølge Grunnloven. Jeg vil anta at det vil være et av problemene hvis vi skulle sende norske militære.

(GSR)

JOHAN J. JAKOBSEN: Veldig kort. Jeg vil gjerne si at den linje som jeg oppfatter at Regjeringen har ført gjennom hele Gulf-krisen, nemlig at en har lagt størst vekt på hva som tjener saken og mindre vekt på symbolene, er en linje som fortsatt har Senterpartiets støtte. Jeg forstår at det siste som er sagt fra utenriksministerens side, er en videreføring av den linje som Regjeringen, med Stortingets støtte, har fulgt så langt.

UTENRIKSMINISTER THORVALD STOLTENBERG: Først Gulfen - bare for å minne om det: "Andenes" var der for å delta i kontrollen av at FNs embargo ble opprettholdt. Det var oppgaven, slik at den var direkte knyttet til en FN-oppgave. Feltsykehuset hadde som oppgave - naturlig nok - å ta seg av sårede, og det interessante er kanskje at de pasientene som kom til feltsykehuset, var irakere som var blitt skadet av miner og slikt. Så langt når det gjelder Gulfen.

Så til dette med at det tok tid å gi svar. Det som ble klart ganske raskt, var at Forsvaret kunne stille med militære enheter, men de ville ikke være i stand til å ha de enhetene klare før i slutten av mai. Og er det noe jeg er glad for, så er det at vi brukte tid på å undersøke hva det virkelig er behov for. Den anmodning som vi fikk, var også gått til land i Afrika, Asia, Latin-Amerika og Europa, så det var en massehenvendelse.

Når det gjaldt telt og mat, var det ikke noe tidsspille fra vår side; det ble sendt med en gang.

Når det så gjaldt militære enheter, foretok vi en inngående vurdering fordi det var en vanskelig sak, og den var vanskelig fordi formålet var godt; det var ikke noen tvil om at det var viktig å forsvare flyktningene.

Så forholdet til Grunnloven. Jeg kan lese den juridiske betenkning vi fikk her:

> "Grunnloven inneholder ikke noe direkte krav om innhentelse av Stortingets samtykke for å kunne delta i en operasjon som "Provide Comfort" så lenge styrker fra landvernet ikke vil bli benyttet. Denne sakens spesielle karakter bør imidlertid tilsi at den fremlegges for Stortinget i form av en stortingsproposisjon."

Dette er nøkkelen. Det er altså en mulighet, men dette burde vært drøftet i Stortinget.

(GSR)

Det er viktig for meg at det har vist seg ikke å være det helt store behovet. Behovet var større på andre områder. Vi snakker for øvrig om styrker som kunne komme i kamp, og jeg føler ansvar for hver eneste person som vi sender ut av landet i en slik situasjon. Jeg tror det er farlig at vi sammenligner oss med stormaktene som har eget etterretningsgrunnlag og egne kontaktordninger som gjør at de har et eget informasjonstilfang som gir eget grunnlag for å legge opp strategien. Vi er en liten, liten enhet i en slik sammenheng, og vil derfor ikke ha et selvstendig grunnlag for å vurdere hvordan våre folk brukes. Det synes jeg er en meget alvorlig ting, og det skjønner også stormaktene; de har ikke noe problem med det. Det eneste problemet vi har hatt, er en del artikler her hjemme, men ellers har vi ikke hatt noen vansker med å forklare dette. Det er heller ingen andre nordiske land som har gjort det, svært mye ut fra samme vurdering. Vi har ikke fått noen henvendelse om å sende militære enheter nå. Jeg tror det er full forståelse for at vi ikke gjør det. Vi er et av de land som arbeider mest aktivt for å prøve å støtte opp om FN, slik at de kan komme i gang, og den flernasjonale styrken er også sterkt opptatt av å få FN til å overta, både i Nord-Irak og på flyktningenes hjemsteder.

Så er det spørsmål om hvilke land det stanser opp på. Først og fremst Irak, som har inngått avtale med FN om at flyktningene skal vende tilbake i sikkerhet, men foreløpig har de ikke gått inn for at FN-styrkene er de som skal garantere sikkerheten. Derfor har engelskmennene, som dere vet, foreslått politistyrker. Hvordan sikkerheten skal ivaretas, forhandles det nå om med Irak.

Det andre problemet er at når FN-organene prøver å få ressurser, får de det svar fra de vanlige giverland at de nå har satset så mye ressurser på den akutte situasjonen i Nord-Irak at de ikke har ressurser å gi til FNs mer langsiktige plan. Det er et av problemene for å komme i gang med å hjelpe flyktningene tilbake til sine hjemsteder.

Jeg tror jeg har svart på de spørsmålene jeg har fått.

HANS J. RØSJORDE: Bare ganske kort. Kan jeg tolke svaret fra utenriksministeren dit hen at dersom det hadde vært vilje til det, hadde det også vært mulig å svare på anmodningen som gjaldt militære enheter. Jeg tolker svaret på den måten.

Jeg vil gjerne understreke at for det parti jeg representerer, er det ikke et "must" å sende

(GSR)

tropper ut av landet til enhver tid, men det er et poeng å få klarlagt om det er mulig. I den sammenheng vil jeg gjerne også si at vi mener at det har en viss betydning i forbindelse med signaleffekten overfor våre allierte at vi etterkommer de anmodninger som også andre, mindre land - så vidt jeg har forstått - har vært i stand til å svare på.

Jeg har fått forståelsen av at hvis det er vilje til det, så gir Grunnloven oss muligheter for å gjennomføre dette. Jeg viser i den sammenheng til Tyskland-brigaden som var underlagt britisk kommando, så vidt jeg husker.

KJELL MAGNE BONDEVIK: Det var til det siste, for jeg vil nødig at det Røsjorde nå sa, skal bli stående som det eneste og siste som blir sagt om forståelsen av Grunnloven på det punkt.

Det kunne vært interessant og sett mer av den juridiske betenkningen, og jeg har litt vanskelig for å forstå og tro at hvis bare saken blir sendt til Stortinget, så kan en nærmest se bort fra Grunnlovens bokstav. Stortinget er selv nødt til å vurdere en slik sak i forhold til Grunnloven. Jeg minner om at da vi behandlet spørsmålet om feltsykehuset, var det nettopp presiseringen av kommandoforholdene det var lagt betydelig vekt på for å understreke at det ikke skulle være i kollisjon med Grunnloven, nemlig at det stod under norsk daglig kommando, og at det var plasseringen av sykehuset som var britisk anliggende, og ikke de daglige kommandoforhold. Jeg tror ikke at det å forelegge saken for Stortinget i seg selv er nok. Det må være selve kommandoforholdene og de norske styrkene som er avgjørende for hvorvidt dette er i strid med Grunnloven. Jeg vil ikke kommentere dette videre, men jeg ville anta at det ikke er så enkelt som bare å forelegge saken for Stortinget.

INGVALD GODAL: Me er no heldigvis i den situasjonen at me får stadig meir av overnasjonalitet, styrkt folkerett og praksis på fleire område i samsvar med små lands interesser. Eg vil berre understreke at det er viktig at me steller oss slik at me viser vilje til å delta på linje med andre der det er praktisk, økonomisk og politisk rett å gjera det, og at me i praksis ikkje får ei arbeidsfordeling der nokon skal gjera grovarbeidet og andre skal drive humanitært arbeid og gjera det som er lett. Det er maktpåliggjande for oss at me stiller opp på linje med andre, for i gitte situasjonar ventar me solidaritet frå andre, og då må me også vera villige til å vise den typen solidaritet når vi får spørsmål om det.

(GSR)

KOMITEENS LEDER: Sist inntegnede taler er Jo Benkow, men jeg vil antyde at vi etter det innlegget ikke lar det utvikle seg til en alminnelig debatt om synsing når det gjelder dette.

JO BENKOW: Jeg har tenkt å bidra til å stoppe det.

Det som utenriksministeren har sagt, er at han for sin del forholder seg til det som ble referert hva angikk Grunnloven, og at det var hans grunnlag. Om han senere hen kan få juridiske betenkninger som kan anfekte det, er for så vidt irrelevant, men det som er sikkert, er at utenriksministeren her ikke påberoper seg absolutte sperrer i Grunnloven. Det må være helt klart. Og så får eventuelt Kristelig Folkeparti, hvis behovet melder seg, mene noe annet en annen gang, om det er nødvendig.

UTENRIKSMINISTER THORVALD STOLTENBERG: Det ble vist til at andre små land stilte opp. Ja, det er Nederland. Men da må jeg få lov til å si at det er stor forskjell på Nederland og Norge. Nederland har en rik tradisjon når det gjelder globalt engasjement, og det betyr også noe i dag. Det betyr at de bl.a. har sitt eget grunnlag for informasjonstilfang, noe som vi ikke har. Og jeg går ut fra at alle er enige om at vi ikke skal sende enkelte nordmenn ut av landet og sette dem under kommando hvor vi fra norsk side ikke har et eget grunnlag for å vurdere deres sikkerhet og hva de er med på. Det føler jeg ansvar for, og et slikt ansvar tror jeg enhver norsk regjering vil føle.

Så spurte Røsjorde om det er vilje til å etterkomme anmodningen om militære enheter. Jeg har sagt at det ble en mye enklere sak enn jeg fryktet da jeg fikk den på bordet, men jeg vil gjerne at dere skal få på bordet hvordan jeg har gjennomgått de forskjellige utviklingstrinn her. Det viste seg at behovet ikke var der, slik at det ble ikke det problemet, men jeg nølte meget med å gå inn på noe slikt av de grunnene jeg her har envnt. Og så viste det seg at heller ikke de andre nordiske land gikk inn på det. De andre nordiske land - da tenker jeg spesielt på Danmark og Sverige - arbeider nå sammen med oss for å prøve å sette FN i stand til å ta sin del av jobben.

KOMITEENS LEDER: Ber flere om ordet under Eventuelt?

(GSR)

INGVALD GODAL: Sist fekk vi ei orientering om ei sak som er av spesiell interesse for Kongsberg og Raufoss. Det vart sagt at visse forhandlingar var på gang. Kan det seiast noko meir om den saka no?

UTENRIKSMINISTER THORVALD STOLTENBERG: Nei, ikke noe annet enn at visse forhandlinger fremdeles er på gang. Det er ikke blitt lettere med tida.

KOMITEENS LEDER: Er det flere som vil spørre om noe under Eventuelt? - Det er det ikke.

Møtet hevet kl. 15.30.